

Voordracht Debutantenprijs 2023 van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde

Zeer geacht Bestuur van de Maatschappij,

Gelieve onderstaand de voordracht aan te treffen voor laureaat Sara Eelen voor haar debuutbundel *Het nodige breken*.

Soms kan één enkele regel voldoende zijn om de jury te overtuigen van literaire kwaliteit, belofte voor de toekomst en gevoel voor rake beeldspraak. In de debuutbundel *Het nodige breken* van dichtster Sara Eelen trof ons deze typering: ‘Hier, de pijn, als dierenpootjes in nat cement.’

Tussen de hoogstaande inzendingen die de jury aan poëziebundels mocht ontvangen over de jaren 2021 en 2022 bleef deze ene regel ons bij. Elk jaar verrast en verbaast het de jury weer hoeveel dichters zich met grote intensiteit en toewijding begeven in het genre. De afgelopen twee jaren bood een rijk scala aan poëzie, geschreven door opvallend veel vrouwen. De variëteit was groot, van heftig, activistisch tot verhalend en zelfs parlando tot ambachtelijk millimeterwerk. Maar een bundel is, zo benadrukte een van de juryleden telkens, is geen verzameling losse gedichten; er bestaat ook zoiets als de ‘architectuur van een bundel’, als het grotere geheel dat een extra dimensie en extra betekenisrijkdom oplevert.

Een veel voorkomend thema is identiteit, toegespitst op inclusiviteit en vragen zoals waar hoor ik thuis, wat is mijn positie in de wereld, wat is mijn gender? We lazen prachtige poëzie geworteld in tradities en poëtische invalshoeken met aandacht voor andere culturen en ook talen. Er was een opvallend grote plek ingeruimd voor epische en verhalende gedichten waarin Engels, Frans, Duits en zelfs het digitale taaleigen aan bod komen. Er is slam, spoken word maar ook klassieke poëzie, teruggaand naar de jaren zeventig van de vorige eeuw.

Wat we eerlijk gezegd als jury misten was het taalexperiment; narratieve poëzie is dominant en dat ging vaak ten koste van superieure, rake beeldspraak, van plezier ook in het zoeken én vinden van de eigenzinnige metaforiek.

De bundel *Het nodige breken* van de Vlaamse dichtster Sara Eelen trof de jury na rijp beraad als een beloftevol poëziedebuut. Allereerst spreekt uit de bundel een onweerstaanbaar indrukwekkende obsessie met een van de grote thema’s uit de literatuur, namelijk de tijd, het wonderbaarlijke raadsel van het verglijden van de tijd en wat de tijd met ons doet en hoe wij, in ons leven, zowel moeten omgaan met het verleden als met onze plaats in het nu. De bundel is opgebouwd uit vier grotere delen met de veelzeggende titels ‘Tijdsgewrichten’, ‘Ruimtetijd’, ‘Zwarte gaten’ en ‘Waarnemingshorizon’. Binnen elk van deze delen gaan de verzen onderling een spannende uitwisseling aan met elkaar. De beelden van het ene gedicht roepen de beelden van het volgende op; dat geeft een verrassende dynamiek. Maar

tegelijkertijd toont elk gedicht een hoge concentratie op vaak één beeld, dat veelal teruggrijpt op de cruciale thematiek van deze bundel, namelijk die tussen dochters en een moeder.

Telkens weer beseft de ik-figuur dat zij kind is van een moeder die zelf ooit ook kind was, en op deze manier staat moederschap symbool voor de het verstrijken van de tijd als de cyclische ervaring van tijd. Tussendoor spelen liefdesgedichten een rol, maar in elk daarvan is sprake van afscheid, gemis, van er niet meer zijn. En ook de angst dat de ander er niet meer zal zijn.

Een van de hoogtepunten in de bundel is ‘Kinderkleuren’, waarin het beeld wordt geschetst van kinderen die de kleur roze uit de kleurendoos het meest gebruiken, ‘want de vader en de moeder moeten steeds opnieuw getekend / hun wangen extra dik aangezet, een laagje fond de teint’.

Maar dan komt in dit schitterende gedicht, dat is opgebouwd in een klassieke vorm van vier keer drie regels en een tweeregelig slot, de bijna vreeswekkende ommekeer, de chute als in een sonnet: ‘Niemand wil het kind nu al leren/ dat het meer rode en blauwe plekken moet arceren/ of beter nog de vader onzichtbaar laat.’

De onzichtbare vader en de alleenstaande moeder zijn figuren die telkens terugkeren, zonder dat we een en ander autobiografisch moeten duiden. Dat geeft de bundel een grote geheimenis die zich niet laat prijsgeven, en toch heeft de lezer een vermoeden. De dichter geeft kleine hints en neemt de oplossing telkens voor onze ogen weg. Prachtig in spanningsopbouw.

Het is om de bovengenoemde reden, in combinatie met een klassieke vormbeheersing en een telkens weer verrassende zoektocht naar scherpe, rake, veelzijdige en gelaagde typering die de jury van de Debutantenprijs de bundel *Het nodige breken* van Sara Eelen unaniem en met grote overtuiging voordraagt ter bekroning.

Namens de jury, Hanneke van Eijken, Lies Van Gasse, Pia de Jong, Yves T’Sjoen, Kester Freriks.

Maart 2023